

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Uluslararası Dil, Edebiyat, Kültür, Tarih, Sanat ve Eğitim Araştırmaları
Dergisi
The Journal of International Language, Literature, Culture, History, Art and Education Research

|| Sayı/Issue 20 (Mart/March 2025), s. 171-182.
Geliş Tarihi-Received: 15.02.2025
Kabul Tarihi-Accepted: 24.03.2025
Araştırma Makalesi-Research Article
ISSN: 2687-5675
DOI: 10.5281/zenodo.15018017

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yaratıcı Okuma ve Yaratıcı Düşünme Becerileri Arasındaki İlişki

The Relationship Between Creative Reading and Creative Thinking Skills of Prospective Turkish Language Teachers

Hakan İSKENDER*
Elif Nur ÖZYÜREK**

Öz

Bu araştırma, Türkçe öğretmeni adaylarının yaratıcı okuma becerileri ile yaratıcı düşünme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, 2024-2025 eğitim öğretim yılında Trabzon Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Programı'nda öğrenim gören ve tabakalı örnekleme yöntemi ile belirlenen 102 öğretmen adayından oluşmuştur. Araştırmanın verileri Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği ve Öğretmen Adaylarına Yönelik Yaratıcı Okuma Becerisi Ölçeği aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin analizinde Bağımsız Örneklem t-Testi, ANOVA ve Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, yaratıcı okuma becerileri ile yaratıcı düşünme eğilimleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır ($r = 0.522$, $p < .01$). Bununla birlikte sınıf düzeyi ve cinsiyet değişkenlerinin yaratıcı düşünme eğilimi ve yaratıcı okuma becerisi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunmamıştır. Araştırma sonuçlarına dayanarak öğretmen eğitiminde yaratıcı okuma ve düşünme etkinliklerine daha fazla yer verilmesi önerilmektedir. Ayrıca, bu ilişkiyi daha kapsamlı inceleyebilmek için farklı örneklem gruplarında ve disiplinlerde yeni çalışmaların yapılabilir.

Anahtar kelimeler: Yaratıcı okuma, yaratıcı düşünme, Türkçe öğretmen adayları.

Abstract

This study was conducted to examine the relationship between creative reading skills and creative thinking skills of prospective Turkish language teachers. Relational survey model, one of the quantitative research methods, was used in the study. The study group of the research consisted of 102 pre-service teachers who were studying in Trabzon University Fatih Faculty of Education Turkish Language Teaching Program in the 2024-2025 academic year and determined by stratified sampling method. The data of the study were collected through the Marmara Creative Thinking Dispositions Scale and the Creative Reading Skills Scale for Student Teachers. Independent Samples t-Test, ANOVA and Pearson Correlation Analysis were used to analyze the data. The results of the study revealed that there was a significant positive relationship between creative reading skills and creative thinking dispositions ($r = 0.522$, $p < .01$). However, there was no statistically significant effect of grade level and gender

* Dr., Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, e-posta: hiskender82@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7124-8220.

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Trabzon Üniversitesi, e-posta: ozyrkel@gmail.com, ORCID: 0009-0003-3156-8336.

variables on creative thinking disposition and creative reading skills. Based on the results of the study, it is recommended that more creative reading and thinking activities should be included in teacher education. In addition, further studies should be conducted in different sample groups and disciplines in order to examine this relationship more comprehensively.

Keywords: Creative reading, creative thinking, prospective Turkish language teachers.

Giriş

Dil, bireyin dünyayı algılamasını ve düşüncelerini ifade etmesini sağlayan en önemli araçlardan biridir. Dil gelişimi ve düşünme becerilerinin birbiriyle ilişkili gelişimleri göz önüne alındığında yaratıcı okuma ve yaratıcı düşünmenin de birbiriyle etkileşimde olan bilişsel beceriler olduğu kabul edilebilir. Günümüze kadar pek çok tanımı yapılan yaratıcılık; Torrance (1974) tarafından sorunlara, eksikliklere ve bilgi boşluklarına karşı duyarlı olmayı içeren bir süreç olarak tanımlamıştır. Ona göre yaratıcılık; sorunları tanımlama ve çözümler bulma, sorular sorma ve bu sorulara cevap vermek için hipotezler formüle etme, bunları test etme ve muhtemelen elde edilen sonuçları değiştirme ve yeniden test etme, nihayetinde sonuçları bildirme yeteneğini gerektirir. Gutman & Schoon (2013) ise yaratıcılığı yeni ve faydalı fikirlerin üretilmesi olarak tanımlamaktadır.

Yaratıcı bir okuma, bireyin metni yüzeysel anlamın ötesinde analiz etmesini, metindeki sembolik ifadeleri, alt metinleri ve bağlamsal unsurları kavramasını gerektirmektedir. Yaratıcı okuma sırasında birey, metni yalnızca pasif bir şekilde alımlamak yerine, anlamı yeniden inşa etmeli ve alternatif bakış açıları geliştirmelidir. Yaratıcı düşünmede ise bireyin mevcut bilgi ve deneyimlerini kullanarak özgün ve yenilikçi çıkarımlarda bulunması beklenmektedir. Bu süreçler bireyin problem çözme becerilerini geliştirirken bilişsel esneklik ve üstbilişsel farkındalığı artırarak öğrenmeyi de daha etkili hâle getirmektedir. Literatür incelendiğinde (Ahmad & McMahon, 2006; Ketabi, Zabihi & Ghadiri, 2012; McVey, 2008; Sak, 2004; Scanlon, 2006; Wang, 2012) yaratıcılığın okuma ve yazma için gerekli olan becerilerle yakından ilişkili olduğu görülmektedir.

Yaratıcı okuma, bir metin, görsel ya da işitsel ürünün yeniden kurgulanması, ona farklı bir perspektiften yaklaşılması veya okunan içeriğin hayal gücüyle şekillendirilmesi olarak tanımlanabilir (Aytan, 2016). Bu bağlamda, yaratıcı okuma sürecinin etkili olabilmesi için belirli koşulların sağlanması gerekmektedir. Bu süreçte okuyucunun metnin konusuna ilgi duyması, içsel bir okuma motivasyonuna sahip olması, belirli bir amaç doğrultusunda metni okuması ve gerekli teknik becerileri kullanabilmesi gereklidir (Aytan, 2016). Yaratıcı okuma, kavram üretme ve birleştirme süreçleriyle yakın ilişkisi sayesinde, alıcı bir dil becerisi olan okumayı, üretken bir dil becerisine dönüştürmektedir (Uzun, 1999).

Yaratıcı okuma aynı zamanda öğretmen adayları için büyük bir öneme sahiptir çünkü bu okuma yöntemi, öğrencilerin eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. 21. yüzyıl becerileriyle uyumlu olan yaratıcı okuma, bireylerin problem çözme, analitik düşünme ve yenilikçi yaklaşımlar geliştirmelerine katkı sağlar (Eren Yıldırım, 2022). Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı, yaratıcı okumayı öğrencilerin bir metni anlamalarının ötesinde eleştirel düşünme, yorumlama ve yeniden yapılandırma becerilerini geliştirmesi için bir araç olarak ele almaktadır. Program, yaratıcı okumanın bilişsel ve üstbilişsel stratejilerle desteklenmesi gerektiğini vurgulayarak öğrencilerin tahmin etme, çıkarım yapma, görselleştirme ve soru sorma gibi teknikleri kullanmasını ön plana çıkarmaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2024). Bu noktada, öğretmen adaylarının yaratıcı okumaya ilişkin algıları ve bu becerinin eğitimdeki etkileri önemli bir araştırma konusu hâline gelmiştir. Türkçe öğretmeni adaylarıyla yapılan ve

onların yaratıcı okumaya yönelik algılarının belirlenmesini amaçlayan çalışmasında Eren-Yıldırım (2022), yaratıcı okumayı bilen öğretmen adaylarının eğitim sistemini olumlu yönde etkilediğini ve yaratıcı okumanın yaratıcı düşünme becerisini geliştirdiğini belirlemiştir.

Yaratıcı dil becerileriyle ilişkili görülen yaratıcı düşünme ise bireyin problem çözme sürecinde yenilikçi ve orijinal çözümler üretmesini sağlayan üst düzey bilişsel bir beceridir. Bu düşünme tarzı, bireylerin belirli bir nesneye, probleme ve koşula göre kullandıkları bilişsel faaliyetler bütünü veya bireylerin kapasitelerine dayalı olarak belirli bir olaya ve probleme yönelik çabaları olarak görülmektedir (Birgili, 2015). Gafour & Gafour (2020), yaratıcı düşünmeyi sorunları veya durumları yeni bir bakış açısıyla gözlemlemenin yolu olarak görmektedir. Bunun da ilk bakışta rahatsız edici gelse bile alışılmışın dışında çözümler sunmak anlamına geldiğini belirtir. Günümüzde eğitim sistemlerinde yaratıcı düşünmeyi destekleyen yaklaşımlar giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yaratıcı düşünme becerisi; yazma, konuşma, eleştirel düşünme ve sanat okuryazarlığı gibi alanlarla ilişkilendirilerek öğrencilerin dil becerilerini özgün ve etkili bir şekilde kullanmalarına aracılık eden temel bir unsur olarak ele alınmaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2024). Öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme becerileri, onların gelecekte sınıf içi uygulamalarında öğrencilerinin yaratıcılıklarını ne düzeyde destekleyeceklerini belirleyen önemli bir etken olarak kabul edilebilir. Bu nedenle literatürde farklı branşlardaki öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme becerileri ve eğilimlerine yönelik çeşitli araştırmalar gerçekleştirildiği göze çarpmaktadır:

Öztekin (2013), fen bilgisi öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme düzeylerini farklı değişkenler bakımından incelediği çalışmasında cinsiyet, sınıf düzeyi, mezun oldukları okul, anne ve baba eğitim düzeyi değişkenlerinin yaratıcı düşünme eğilimleri üzerinde anlamlı bir değişikliğe neden olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme düzeyleri ve eleştirel düşünme eğilimlerini inceleyen Toyran (2015), öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme düzeyleri arasında sınıf düzeyi, cinsiyet, anne ve baba eğitim düzeyi, mezun olunan lise türü değişkenlerine bağlı anlamlı bir farklılığın ortaya çıkmadığını bulgulamıştır.

Yıldız (2018), müzik öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme becerilerini incelediği araştırmasında müzik öğretmeni adaylarının %69'unun ortanın üzerinde yaratıcı düzeyde olduğunu belirlemiştir. Cinsiyet, mezun oldukları ortaöğretim kurumu, anne ve baba eğitim düzeyi ve aylık gelir değişkenlerinin ise müzik öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme becerileri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır.

Durnacı (2019), sınıf öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme eğilimlerinin orta düzeyin üstünde olduğunu belirlemiştir. Yine aynı çalışmada sınıf düzeyi, cinsiyet, aile gelir durumu ve ebeveyn eğitim düzeyi değişkenlerinin yaratıcı düşünme eğilimleri üzerinde anlamlı bir değişikliğe neden olmadığı tespit edilmiştir.

Matematik öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme eğilimlerini farklı değişkenlere göre inceleyen Kılıç (2020), matematik öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme eğilimlerinin ortanın üzerinde yaratıcı olduğunu belirlemiştir. Araştırma sonucunda cinsiyet, sınıf düzeyi ve akademik not ortalaması değişkenlerinin yaratıcı düşünme eğilimi üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı ortaya çıkmıştır.

Sınıf öğretmeni adaylarının yaratıcı ve yansıtıcı düşünme eğilimlerini inceleyen Çelik ve Dikmenli (2021), araştırmalarında sınıf öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme eğilimlerinin yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Karakaş (2023), Türkçe öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme becerisini geliştirmeye yönelik öz yeterlik algılarının iyi düzeyde olduğunu belirlemiştir.

Gürel ve Arslan (2023), okul öncesi öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme düzeylerini belirlemeye yönelik gerçekleştirdikleri araştırmalarında öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme eğilimlerinin yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Matematik öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme becerileri ile eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen Kuşcu (2023), öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme beceri düzeylerinin ortanın üzerinde olduğunu tespit etmiştir. Cinsiyet değişkeni bakımından anlamlı bir fark bulunamazken sınıf düzeyi değişkeninin yaratıcı düşünme becerisi üzerinde anlamlı bir farklılaşmaya yol açtığı görülmüştür. Buna göre 4. sınıfa devam eden matematik öğretmeni adaylarının puanları 1. sınıfa devam eden öğretmen adaylarından anlamlı şekilde daha yüksektir. Ayrıca akademik olarak daha başarılı olan öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenleri ve öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme eğilimlerini inceleyen Sağdıç-Lök (2024), sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme eğilimlerinin ortalamanın üzerinde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sınıf, cinsiyet ve ebeveyn eğitim düzeyi değişkenlerinin yaratıcı düşünme eğiliminde anlamlı bir farklılık oluşturmadığını göstermiştir.

Günümüzde eğitim sistemleri, öğrencilerin yalnızca bilgi edinmesini kendisine hedef edinmemektedir. Bunun yanı sıra öğrencilerin bilgiyi yaratıcı şekilde kullanmalarını ve analiz etmelerini talep eden öğrenme yaklaşımlarına yönelmektedir. Bu bağlamda, yaratıcı okuma, bireyin metinleri eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmesini, yeni anlamlar üretmesini ve düşünme süreçlerini geliştirmesini sağlayan bir beceri olarak dikkat çekmektedir. Eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının bu beceriyi kazanması da ileride sınıf ortamlarında yaratıcı okuma uygulamalarını etkili bir şekilde kullanabilmeleri açısından büyük önem taşımaktadır. Fakat yaratıcı okuma ile yaratıcı düşünme arasındaki ilişkinin eğitim bağlamında nasıl bir etkileşim içinde olduğu konusunda yeterli bilimsel çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışma, öğretmen adaylarının yaratıcı okuma becerilerinin geliştirilmesine yönelik eğitim programlarına katkı sağlaması ve öğretmen yetiştirme sürecine yeni bakış açıları kazandırması açısından önemlidir.

Araştırmanın Amacı

Okuma becerisi, bireylerin akademik ve bilişsel gelişiminde temel bir rol oynamaktadır. Geleneksel okuma yöntemleri, bireylerin yalnızca metni anlama düzeyinde bir yaklaşım geliştirmesine neden olabilirken yaratıcı okuma bireylerin eleştirel düşünme, problem çözme ve özgün fikirler üretme becerilerini destekleyen bir süreçtir. Bu bağlamda, öğretmen adaylarının yaratıcı okuma becerileri ile yaratıcı düşünme becerileri arasındaki ilişkiyi anlamak, eğitim süreçlerinin niteliğini artırmak açısından önem taşımaktadır. Bununla birlikte Türkiye’de yaratıcı okuma becerileri ile yaratıcı düşünme arasındaki ilişkiye yönelik sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu eksiklik, yaratıcı okumanın düşünme süreçleri üzerindeki etkisinin yeterince incelenmemiş olmasıyla dikkat çekmektedir. Bu nedenle, bu çalışmada öğretmen adaylarının yaratıcı okuma becerileri ile yaratıcı düşünme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, “Türkçe öğretmeni adaylarının yaratıcı okuma becerileri ile yaratıcı düşünme becerileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” problem cümlesine bağlı olarak aşağıdaki alt problemlere cevap aranmaktadır:

1. Türkçe öğretmeni adaylarının yaratıcı okuma beceri düzeyleri sınıf ve cinsiyet değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

2. Türkçe öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme beceri düzeyleri sınıf ve cinsiyet değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeline, araştırma grubuna, veri toplama araçlarına, verilerin toplanma sürecine ve verilerin nasıl analiz edildiğine değinilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, Türkçe öğretmeni adaylarının yaratıcı okuma ve yaratıcı düşünme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılarak yürütülmüştür. Karasar'a (2012) göre tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. İlişkileri ve bağlantıları ele alan çalışmalar ise genellikle ilişkisel araştırma olarak adlandırılmaktadır. Bu doğrultuda, korelasyonel ve nedensel karşılaştırma yöntemleri ilişkisel araştırmanın temel örnekleri arasında yer almaktadır (Büyüköztürk vd., 2021). Bu çerçevede, araştırmada yaratıcı okuma ile yaratıcı düşünme becerileri arasındaki korelasyonun belirlenmesi hedeflenmiştir.

Araştırma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2024-2025 eğitim-öğretim yılı güz yarıyılında Trabzon Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği programında öğrenim gören 102 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Katılımcılar tabakalı örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Tabakalı örnekleme, evreni belirli özelliklerine göre tabakalara ayırarak her tabakadan orantılı olarak birey seçmeyi amaçlayan bir yöntemdir (Creswell, 2007). Örneklem büyüklüğünün yeterliliği G*Power analizi ile test edilmiştir. Korelasyon analizi için %95 güven aralığında minimum 94 katılımcının yeterli olduğu belirlenmiştir. Böylece 102 kişilik örneklem, güvenilir analizler yapabilmek için uygun görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğretmen adayları hakkındaki bilgiler Tablo 1.' de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri

Değişken	Kategori	N	%
Cinsiyet	Erkek	28	27.5
	Kadın	74	72.5
Sınıf	1	17	16.7
	2	35	34.3
	3	26	25.5
	4	24	23.5

Tablo 1'de katılımcıların cinsiyet dağılımı incelendiğinde, toplam 102 katılımcının 28'inin (%27.5) erkek, 74'ünün (%72.5) kadın olduğu görülmektedir. Sınıf düzeylerine göre dağılım değerlendirildiğinde ise katılımcıların 17'sinin (%16.7) 1. sınıf, 35'inin (%34.3) 2. sınıf, 26'sının (%25.5) 3. sınıf ve 24'ünün (%23.5) 4. sınıf öğrencisi olduğu belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada Türkçe öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme eğilimlerini tespit edebilmek için Özgenel ve Çetin (2017) tarafından geliştirilen Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği (MYDEÖ) kullanılmıştır. MYDEÖ; yenilik arama, cesaret, öz disiplin,

merak, şüphe etme ve esneklik olmak üzere altı faktörlü ve 25 maddelik bir yapıdadır. Ölçek, beşli Likert tipi olarak düzenlenmiş olup (1=Hiçbir zaman, 5=Her zaman), bireylerin yaratıcı düşünme eğilimlerini ölçmeye yönelik maddeler içermektedir.

Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları kapsamında, yapı geçerliği doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiş ve ölçeğin toplam varyansın %55.90'ını açıkladığı belirlenmiştir. Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ölçeğin geneli için 0.87 olarak hesaplanmış ve alt boyutlara ait güvenilirlik katsayıları 0.62 ile 0.83 arasında değişmiştir. Ayrıca, test-tekrar test analizlerinde ölçeğin kararlı bir yapıya sahip olduğu ve ölçme sürecinde tutarlı sonuçlar verdiği görülmüştür ($r=0.88$, $p<.001$).

Araştırmada Türkçe öğretmen adaylarının yaratıcı okuma becerilerini tespit edebilmek adına Uysal ve Coşkun'un (2023) geliştirmiş olduğu Öğretmen Adaylarına Yönelik Yaratıcı Okuma Becerisi Ölçeği (YOBÖ) kullanılmıştır. Bu ölçek, öğretmen adaylarının yaratıcı okuma becerilerini ölçerek eğitim sürecinde bu becerinin gelişimini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Ölçek, 6 faktör ve 33 maddeden oluşmaktadır. Bu faktörler; "metni yeniden yapılandırma", "metinde yer alan değerlere odaklanma", "metindeki karakterlerle bağ kurma", "metnin oluşturuluş amaçlarını tespit etme", "metni yorumlama" ve "metinle ilgili tahmin yürütme" olarak belirlenmiştir.

YOBÖ, beşli Likert tipinde bir ölçek olup maddeler Hiçbir Zaman (1) - Her Zaman (5) aralığında derecelendirilmiştir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0.93 olarak hesaplanmış, alt faktörlerin güvenilirlik katsayıları ise 0.73 ile 0.94 arasında değişmiştir. Madde-toplam korelasyonları da 0.45 ile 0.80 arasında bulunarak ölçeğin iç tutarlılığının yüksek olduğunu göstermiştir.

Yaratıcı okuma ve yaratıcı düşünme becerileri için her bir ölçekte 1.00-1.80 puan aralığı "çok düşük", 1.81-2.60 puan aralığı "düşük", 2.61-3.40 puan aralığı "orta" 3.41-4.20 puan aralığı "yüksek", 4.21-5.00 puan aralığı ise "çok yüksek" beceri düzeyi olarak değerlendirilmiştir.

Verilerin Toplanması

Veriler, araştırmacılar tarafından yüz yüze uygulama yöntemi ile toplanmıştır. Türkçe öğretmeni adaylarına ölçekler sınıf ortamında dağıtılmış ve katılımcılardan içten ve doğru yanıtlar alabilmek amacıyla uygulama esnasında herhangi bir süre kısıtlamasına gidilmemiştir. Araştırmanın gerçekleştirilmesi için Trabzon Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulundan etik kurulu onay belgesi alınmıştır. Katılımcılar, araştırmaya gönüllü olarak katılmış ve diledikleri zaman araştırmadan çekilebileceklerine ilişkin katılımcılara bilgilendirme yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 22 programı kullanılarak analiz edilmiştir. İlk olarak, verilerin analizinde normallik varsayımı test edilmiştir. Bunun için Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmış ve sonuçlara göre verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle, analizlerde parametrik testler tercih edilmiştir.

Cinsiyet değişkenine göre yaratıcı okuma ve yaratıcı düşünme becerileri arasındaki farklılığı test etmek için Bağımsız Örneklem t-Testi kullanılmıştır. Sınıf seviyesine göre farklılıkları incelemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmış ve sınıflar arasındaki anlamlı farklar değerlendirilmiştir. Araştırmanın temel amacı olan yaratıcı okuma ve yaratıcı düşünme arasındaki ilişkiyi belirlemek için ise Pearson Korelasyon Katsayısı hesaplanmıştır. Büyüköztürk, Çokluk ve Köklü'ye (2011) göre, korelasyon katsayısının gücü 0,01- 0,29 arasında ise düşük düzeyde bir ilişki, 0,30-

0,70 arasındaysa orta düzeyde bir ilişki, 0,71- 0,99 arasındaysa yüksek düzeyde bir ilişki ve 1.00 ise mükemmel ilişkiyi ifade eden aralıklar olarak kabul edilmektedir. Analiz sonuçlarının anlamlılık düzeyleri, t-testi ve ANOVA testlerinde $p < .05$, korelasyon analizinde ise $p < .01$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde araştırmada elde edilen cinsiyet, sınıf seviyesi değişkeni ve yaratıcı okuma ve yaratıcı düşünme becerileri arasındaki korelasyona ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 2. Yaratıcı düşünme becerisinin sınıf değişkenine göre sonuçları

Sınıf	Ort.	Ss	F	p
1	3.79	.388	.879	.455
2	3.69	.407		
3	3.88	.491		
4	3.78	.447		

Tablo 2 incelendiğinde, öğretmen adaylarının Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği'nden elde ettikleri sonuçlar incelendiğinde birinci sınıf öğrencilerinin ortalamasının 3.79; ikinci sınıf öğrencilerinin 3.69; üçüncü sınıf öğrencilerinin 3.88 ve dördüncü sınıf öğrencilerinin 3.78'dir. Bu ortalamalara göre her bir sınıf düzeyindeki Türkçe öğretmen adayları "yüksek" düzeyde yaratıcı düşünme becerisine sahiptir. Bu sonuca göre Türkçe öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme becerilerinin sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği ortaya çıkmaktadır ($F=0.879$, $p>0.05$). Birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri arasında ortalamalar birbirine yakın olmakla birlikte, bu fark anlamlı bir seviyede değildir.

Tablo 3. Yaratıcı okuma becerisinin sınıf değişkenine göre sonuçları

Sınıf	Ort.	Ss	F	p
1	3.50	.698	.081	.970
2	3.57	.507		
3	3.52	.489		
4	3.53	.551		

Tablo 3 incelendiğinde, öğretmen adaylarının Öğretmen Adaylarına Yönelik Yaratıcı Okuma Becerisi Ölçeği'nden elde ettikleri sonuçlar incelendiğinde birinci sınıf öğrencilerinin ortalaması 3.50; ikinci sınıf öğrencilerinin 3.57; üçüncü sınıf öğrencilerinin 3.52 ve dördüncü sınıf öğrencilerinin 3.53'tür. Bu ortalamalara göre her bir sınıf düzeyindeki Türkçe öğretmen adayları "yüksek" düzeyde yaratıcı okuma becerisine sahiptir. Sonuçlar, Türkçe öğretmeni adaylarının yaratıcı okuma becerilerinin sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır ($F=0.081$, $p>0.05$). Analiz sonuçlarına göre birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri arasında ortalama puanlar birbirine yakın olup istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Tablo 4. Yaratıcı düşünme becerisinin cinsiyet değişkenine göre sonuçları

Cinsiyet	Ort.	Ss	t	p
Kadın	3.76	.414	-.744	.461
Erkek	3.84	.529		

Tablo 4 incelendiğinde, öğretmen adaylarının Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği'nden elde ettikleri sonuçlara göre kız öğrencilerin ortalaması 3.76; erkek öğrencilerin ortalaması 3.84'tür. Bu ortalamalara göre hem kadın hem de erkek Türkçe

öğretmen adayları “yüksek” düzeyde yaratıcı düşünme becerisine sahiptir. Analiz sonuçları Türkçe öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme becerilerinin cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır ($t=-0.744$, $p>0.05$). Buna göre kız ve erkek öğrencilerin yaratıcı düşünme becerileri ortalamaları birbirine yakın olup bu fark istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde değildir.

Tablo 5. Yaratıcı okuma becerisinin cinsiyet değişkenine göre sonuçları

Cinsiyet	Ort.	Ss	t	p
Kadın	3.56	.528	-.793	.432
Erkek	3.47	.577		

Tablo 5 incelendiğinde, öğretmen adaylarının Öğretmen Adaylarına Yönelik Yaratıcı Okuma Becerisi Ölçeği’nden elde ettikleri sonuçlara göre kız öğrencilerin ortalaması 3.56; erkek öğrencilerin 3.47’dir. Bu ortalamalara göre hem kadın hem de erkek Türkçe öğretmen adayları “yüksek” düzeyde yaratıcı okuma becerisine sahiptir. Sonuçlar, Türkçe öğretmeni adaylarının yaratıcı okuma becerilerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır ($t=-0.793$, $p>0.05$). Analiz sonuçlarına göre, kız ve erkek öğretmen adaylarının yaratıcı okuma beceri puanları birbirine oldukça yakın olup aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde değildir.

Tablo 6. Yaratıcı düşünme ve yaratıcı okuma becerilerinin korelasyonel sonuçları

	Yaratıcı düşünme	Yaratıcı okuma	p
Yaratıcı düşünme	1	.522	.000

Tablo 6’da Türkçe öğretmeni adaylarının Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği ile Öğretmen Adaylarına Yönelik Yaratıcı Okuma Becerisi Ölçeği’nden elde ettikleri puanlar arasında korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, yaratıcı düşünme ile yaratıcı okuma arasında orta düzeyde pozitif yönlü bir korelasyon ($r=0.522$, $p<.01$), tespit edilmiştir. Bu sonuç, yaratıcı okuma becerisi yüksek olan bireylerin yaratıcı düşünme eğilimlerinin de daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç ve Tartışma

Araştırma sonuçları, Türkçe öğretmeni adaylarının yaratıcı okuma ve yaratıcı düşünme becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunduğunu ortaya koymaktadır. Yapılan korelasyon analizi, yaratıcı okuma becerileri yüksek olan öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme eğilimlerinin de daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, yaratıcı okuma süreçlerinin bireylerin eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerini destekleyerek yaratıcı düşünme kapasitelerini artırdığını ortaya koyan önceki çalışmalarla da uyumludur. Benzer şekilde Yurdakul (2019), yaratıcı okuma çalışmalarının yaratıcı düşünme becerileri üzerine etkisini incelediği çalışmada yaratıcı okuma ile yapılan çalışmaların yaratıcı düşünme becerisini anlamlı düzeyde artırdığını belirlemiştir. Farklı araştırmalarda Türkçe öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme becerilerinin yaratıcı okuma yoluyla desteklendiği ve bu sürecinin öğretmen adaylarının hem bireysel gelişimini olumlu yönde etkilediği hem de eğitim sistemine katkıda bulunacağını düşünüldüğü görülmektedir. Baki (2023), *Gökte Biri Var* kitabına yönelik metin merkezli ve okur merkezli tepkileri analiz etmek için Türkçe öğretmeni adaylarıyla gerçekleştirdiği araştırmasında öğretmen adaylarının metinleri sadece anlamakla kalmayıp onları yeniden yorumlama ve kendilerine özgü anlamlar çıkarma süreçlerine girdiğini belirlemiştir. Bu durum, Türkçe öğretmeni adaylarının yaratıcı okuma becerileri sergilediğini

göstermektedir. Eren Yıldırım (2022), Türkçe öğretmeni adaylarının yaratıcı okumayı bilen öğretmen adaylarının eğitim sistemini olumlu yönde etkilediği, yaratıcı okumanın yaratıcı düşünme becerisini geliştirdiği düşüncelerine sahip olduğunu belirlemiştir. Bununla birlikte öğretmenlerin bireysel okuma ve yazma deneyimlerinin, bu becerileri öğretim süreçlerine yansıtma noktasında yeterince etkili olup olmadığı tartışmalıdır. Öğretmenlerin okuma ve yazma üzerine kişisel yeterlik ve becerilerini öğretim süreçlerine ne düzeyde yansıtılabildiklerini araştıran Brooks (2007), öğretmenlerin kendilerini yetkin okuyucu ve yazarlar olarak görmelerine rağmen, bireysel okuma ve yazma deneyimlerinin okuma ve yazma öğretimindeki etkinliklerinde çok az rol oynadığını ya da hiç rol oynamadığını belirtmektedir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu, yüksek düzeyde yaratıcı okuma ve yüksek düzeyde yaratıcı düşünme becerilerine sahip olduğu ortaya çıkan Türkçe öğretmeni adaylarının bu becerilerinin sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemesidir. Bu durum, yaratıcı becerilerin yalnızca akademik ilerleme ile doğrudan ilişkili olmadığını ve bireysel gelişim sürecine bağlı olarak farklı unsurlardan etkilendiğini göstermektedir. Literatürde öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme becerilerini inceleyen araştırmalarda sınıf düzeyi değişkenin karmaşık sonuçlara yol açtığı görülmüştür. Sınıf düzeyi değişkeninin anlamlı farklılaşmaya neden olduğu araştırmalarda (Çelik & Dikmenli, 2021; Gürel & Arslan, 2023; Kuşcu, 2023) bu farkın daha ileri sınıf düzeyleri lehine olduğu görülmektedir. Bunun dışında sınıf düzeyi değişkeninin öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme beceri ve eğilimleri üzerinde anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı araştırmalar da (Durnacı, 2019; Kılıç, 2020; Öztekin, 2013; Sağdıç-Lök, 2024; Toyran, 2015) mevcuttur. Sınıf düzeyi değişkeninin yaratıcı düşünme becerisi ya da eğilimleri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmamasında eğitim programlarının yaratıcı düşünmeyi destekleyen ders ve uygulamaların eksikliğinden kaynaklandığı düşünülebilir. Ayrıca yaratıcı düşünmenin kişisel (ilgi alanlarının çeşitliliği ve genişliği) ve çevresel faktörlere (aile, sosyal çevre vb.) karşı daha duyarlı olduğu düşünülebilir.

Hem kadın hem de erkek Türkçe öğretmeni adaylarının yaratıcı okuma ve düşünme becerileri, yüksek düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Fakat sınıf düzeyi değişkenine benzer şekilde, cinsiyet değişkeninin de yaratıcı okuma ve yaratıcı düşünme becerileri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuç, yaratıcı düşünme becerilerinin cinsiyetten bağımsız olarak geliştiğini ortaya koyan önceki araştırmalarla tutarlı görünmektedir. Yaratıcı düşünme becerisi üzerine yapılan çeşitli araştırmalarda farklı branşlardan öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenlerinin bu araştırmada olduğu gibi yaratıcı düşünme becerisi ya da eğilimleri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmada (Çelik & Dikmenli, 2021; Durnacı, 2019; Gürel & Arslan, 2023; Kılıç, 2020; Kuşcu, 2023; Öztekin, 2013; Sağdıç Lök, 2024; Toyran, 2015) belirlenmiştir. Bunun temel nedenleri arasında kadınlar ve erkekler arasında kullanılan bilişsel stratejilerde temel farklılıkların olmaması ve yaratıcı düşünmenin çevresel ve eğitsel etkenlerle daha kolay şekillenebilmesidir. Toplumsal roller, kadınları ve erkekleri belirli alanlarda daha fazla ön plana çıkarsa da bunun gerekçesi biyolojik farklılıklardan çok çevresel etkileşimde aranabilir.

Sınıf ve cinsiyet değişkenlerinin yaratıcı düşünme ve okuma becerileri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmaması, bu becerilerin bireysel yetenek ve çevresel faktörlere daha çok bağlı olabileceğini düşündürmektedir. Bu sonuç, yaratıcı becerilerin her yaş ve cinsiyetten bireyler için geliştirilebilir olduğunu göstermektedir.

Literatürde yaratıcı okuma ve yaratıcı düşünme becerilerinin birbirini tamamlayan ve destekleyen iki beceri olduğu görülmektedir. Yaratıcı okuma, bireylerin yeni fikirler oluşturmalarını desteklerken hayal gücünü geliştirerek yaratıcı düşünmeyi tetiklemektedir.

Bu süreç, problem çözme becerisini güçlendirmek için eleştirel ve yaratıcı düşünmeyi birleştirir. Yaratıcı okuma, bireylerin eleştirel sorgulama yeteneğini artırırken eğitim süreçlerini de olumlu yönde etkilemekte ve öğrenmeyi daha anlamlı hâle getirmektedir. Bu nedenle, yaratıcı okuma ve düşünme, eğitimin vazgeçilmez bir parçası olarak görülmektedir. Bu sebeple eğitim sisteminin içerisinde bu iki beceri harmanlanarak yerleştirilmelidir. Bu sayede öğrencilerin akademik ve entelektüel perspektifleri önemli derece gelişecektir.

Öneriler

Bu araştırma; yöntem, çalışma grubu ve veri toplama araçlarına bağlı olarak çeşitli sınırlılıklar içermektedir. Araştırmanın nicel yöntemlere dayalı olması nedeniyle katılımcıların yaratıcı okuma ve yaratıcı düşünme becerileri yalnızca belirli boyutlar etrafında incelenmektedir. Bunun yanında araştırmanın çalışma grubu sadece Trabzon Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Programında öğrenim gören öğretmen adayları ile sınırlıdır. Bu nedenle bulguların genellenebilirliğine ilişkin bir kısıtlılık söz konusudur. Ayrıca araştırmada kullanılan veri toplama araçları öz bildirim esasına dayalı olduğundan katılımcıların ölçekleri yanıtlarken kendilerini daha olumlu göstermeye yönelik cevaplar verme olasılığı bulunmaktadır. Gelecekte yapılacak araştırmalarda, bu sınırlılıkların giderilmesi amacıyla daha büyük ve farklı örneklem gruplarında, karma yöntemlerle ve boylamsal araştırma desenleriyle öğretmen adaylarının yaratıcı okuma ve yaratıcı düşünme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi faydalı olacaktır.

Çalışmanın sınırlılıkları ve bu sınırlılıkları aşmaya yönelik öneriler yanında araştırmanın sonuçlarından hareketle uygulamalar ve sonraki yapılacak araştırmalar için öneriler şu şekilde sıralanabilir:

Türkçe öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme ve okuma becerilerini geliştirmelerine olanak tanıyacak proje tabanlı öğrenme etkinlikleri veya yaratıcı okuma atölyeleri düzenlenebilir.

Türkçe öğretmeni adaylarının sınıf içi yaratıcı okuma etkinliklerini nasıl uyguladıkları gözlemlenerek bu süreçte karşılaştıkları zorluklar ve başarılı yöntemler belirlenebilir.

Türkçe öğretmeni adaylarının yaratıcı okuma ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmede etkili olabilecek uygulamaların belirlenmesi için deneysel veya yarı deneysel araştırma modelleri kullanılabilir. Bu bakımdan yaratıcı okuma temelli bir eğitim programının öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme becerilerine etkisi incelenebilir.

Araştırmada yaratıcı okuma ve yaratıcı düşünme becerileri yalnızca sınıf düzeyi ve cinsiyet değişkenleri açısından ele alınarak incelenmiştir. Gelecek çalışmalarda sosyoekonomik düzey, akademik başarı, bireysel okuma alışkanlıkları, aile eğitim düzeyi gibi farklı değişkenlerin de dahil edildiği daha kapsamlı bir araştırma gerçekleştirilebilir.

Yaratıcı okuma becerilerinin gelişimi ile yaratıcı düşünme becerilerinin etkileşiminin zaman içerisindeki değişimini incelemek üzere boylamsal araştırmalar tasarlanabilir. Bu sayede yaratıcı düşünme ve okuma becerilerinin eğitim sürecindeki değişim ve etkileşimi daha ayrıntılı biçimde incelenebilir.

Bu araştırmada temel olarak yaratıcı okuma ve yaratıcı düşünme arasındaki ilişki incelenmiştir. Bunun yanında yaratıcı okuma ve yaratıcı düşünme becerileriyle ilişkili olarak farklı bilişsel ve üst bilişsel beceriler (problem çözme, eleştirel düşünme, üstbilişsel

farkındalık gibi) araştırma süreçlerine dahil edilerek daha kapsamlı bir inceleme gerçekleştirilebilir.

Kaynakça

- Ahmad, R., & McMahon, K. (2006). The benefits of good writing. In S. Davies, D. Swinburne & G. Williams (Eds.), *Writing Matters* (pp. 1-6). London: Royal Literary Fund.
- Aytan, N. (2016). Eğitimde yaratıcı okuma. *Millî Eğitim*, 209, 295-313.
- Baki, Y. (2023). Okur-tepki teorisi. Gökte biri var örneği. *Asya Studies-Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar*, 7(25), 37-58.
- Birgili, B. (2015). Creative and critical thinking skills in problem-based learning environments. *Journal of Gifted Education and Creativity*, 2(2), 71-80.
- Brooks, G. W. (2007). Teachers as readers and writers and as teachers of reading and writing. *The Journal of Educational Research*, 100(3), 177-191.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. A., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2021). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (31. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö. & Köklü, N. (2011). *Sosyal bilimler için istatistik*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yaklaşımlar*. S. B. Demir (Çev.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çelik, B. B. & Dikmenli, Y. (2021). Sınıf öğretmeni adaylarının yaratıcı ve yansıtıcı düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 46-65.
- Durnacı, Ü. (2019). *Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin belirlenmesi ve karşılaştırılması*. [Yüksek lisans tezi]. Giresun: Giresun Üniversitesi.
- Eren Yıldırım, D. (2022). *Türkçe öğretmeni adaylarının yaratıcı okumaya ilişkin algılarının belirlenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Gafour, O. W. & Gafour W. S. A. (2020). Creative thinking skills: A review article. *Journal of Education and E-Learning*, 44-58
- Gutman, L. M. & Schoon, I. (2013). The impact of non-cognitive skills on outcomes for young people (pp. 1-5). London: Education Endowment Foundation. Leading Education and Social Research.
- Gürel, A.H. & Arslan, K. (2023). Okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme beceri düzeylerinin belirlenmesi ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(2), 10141034.
- Karakaş, A. G. (2023). *Türkçe öğretmenlerinin yaratıcı düşünme becerisini geliştirmeye yönelik öz yeterlilik algıları*. [Yüksek lisans tezi]. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Ketabi, S., Zabihi, R., & Ghadiri, M. (2012). Bridging theory and practice: How creative ideas flourish through personal and academic literacy practices. *International Journal of Research Studies in Psychology*, 2(2). 61-70.

- Kılıç, N. (2020). *Matematik öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme eğilimlerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi.
- Kuşcu, H. (2023). *İlköğretim matematik öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme becerileri ile eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- McVey, D. (2008). Why all writing is creative writing. *Innovations in Education & Teaching International*, 45(3), 289-294.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024). *Türkçe öğretim programı*. <https://tymm.meb.gov.tr/upload/program/2024programtur5678Onayli.pdf> [Erişim tarihi: 12.01.2025].
- Özgenel, M. & Çetin, M. (2017). Marmara yaratıcı düşünme eğilimleri ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 46(46), 113-132.
- Öztekin, E. (2013). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- Sağdıç Lök, S. (2024). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. Erzincan: Binali Yıldırım Üniversitesi.
- Sak, U. (2004). About creativity, giftedness, and teaching the creatively gifted in the classroom. *Roeper Review*, 26(4), 216.
- Scanlon, J. (2006). Reading, writing, and creativity. *Business Week Online*, 2(23), 10.
- Torrance, E. P. (1974). *Norms-technical manual: Torrance Tests of Creative Thinking*. Lexington, MA: Ginn and Company.
- Toyran, G. (2015). *Okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme düzeylerinin ve eleştirel düşünme eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Uysal, Z. E., & Coşkun, M. V. (2023). Öğretmen adaylarına yönelik yaratıcı okuma becerisi ölçeği'nin (YOBÖ) geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 32, 45-64.
- Uzun, G. L. (2009). Yaratıcı bir süreç olarak okuma. *Dil Dergisi*, 143, 7-19.
- Wang, A. Y. (2012). Exploring the relationship of creative thinking to reading and writing. *Thinking Skills and Creativity*, 7(1), 38-47.
- Yıldız, Y. (2018). *Müzik öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme becerilerinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi.
- Yurdakal, H. İ. (2019). Yaratıcı okuma çalışmalarının yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeye etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47, 130-144.